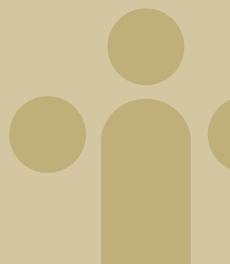

Sakrální stavby

drobná architektura

Sakrální stavby

drobná architektura

Krajinu odedávna půvabně oživovaly drobné sakrální památky. Gotická boží muka postupně vystřídaly barokní sochy světců, romantizující stavbičky v zámeckých parcích a oborách, smírčí kameny a kovové kříže. Jejich tvůrci jsou většinou neznámí umělci - lidoví kameníci, tesaři, ale obdivovat lze i mistrovská díla oceňovaných umělců. Po roce 1948 bohužel počet těchto přitažlivých dílek v krajině povážlivě poklesl.

Sochařská a drobná architektura

www.dedictvivysociny.cz

Netín

¹ Křížová cesta

Křížová cesta připomíná Kristovu cestu na Golgotu. Nejčastěji se jedná o čtrnáct zastavení, která jsou osazena výjevy zobrazujícími poslední hodiny života a smrt Ježíše Krista. Křížová cesta obvykle vrcholí Kalvárií, což je kříž s tělem Krista, někdy doplněný dvojicí křížů po stranách s těly odsouzených, sochami Panny Marie, sv. Jana a Máří Magdalény.

Alejí lemující cestu k hrobce Lobkowiczů je doplněna čtrnácti zastaveními křížové cesty. Lidově pojaté malby Kristovy cesty na Golgotu jsou zasazeny do městského a posléze krajinného prostředí.

Polná

² Kalvárie a křížová cesta

Polenská kalvárie byla vystavěna zásluhou děkana Františka Pojmona (1817–1902) na místě starší dřevěné. Strmá přístupová cesta, kterou lemují čtyři jednoduché klasicistní kapličky – zastavení –, je ukončena kalvárií v podobě tří kamenných křížů a kaple Božího hrobu z roku 1894. Kaple Božího hrobu v podobě variace na klasické architektonické téma – napodobeniny ústřední části kaple Božího hrobu v Jeruzalémě – byla postavena podle plánů architekta Roberta Niklíčka.

Brtnice

³ Soubor votivních sloupů

Sloup se sochou sv. Rocha a sv. Rozálie

Sloup se sochou sv. Leopolda

Sloup se sochou sv. Tomáše Aquinského

Na území Brtnice najdeme celkem šest tzv. votivních sloupů. Rodové znaky vytesané na sloupech upozorňují, že všechny dal v 17. století postavit tehdejší majitel brtnického panství Antonín František hrabě Collalto se svou manželkou Marií Annou Maxmiliánou, rozenou hraběnkou z Althannu. Jedná se pravděpodobně o díla kamenického mistra z Vyskytné u Jihlavy Simona Ohnesorga, i když ne u všech sloupů je toto tvrzení doloženo archivními prameny.

Boží muka

Boží muka symbolizují sloup, u kterého byl bičován Kristus. Zajímavou skupinu božích muk tvoří pilíře osazené sousoším Piety, jejichž dřík je zdobený reliéfy, jež představují nástroje použité ke Kristovu mučení, tzv. Arma Christi (kostky, kohout, kladivo, kleště, srdce, bič, pochodeň, sloup, hřeby, nůž...).

Telč

⁴ Boží muka

Nejstarší boží muka na Vysočině jsou datována letopočtem 1480 vytesaným přímo na hlavici sloupu.

Jihlava

⁵ Pilíř se sousoším Piety

Pilíř z roku 1785 nese sousoší Piety - Panna Marie držící na svých kolenou mrtvé tělo Ježíše Krista-, které údajně pochází z roku 1616.

Božejov

⁶ Pilíř se sousoším Piety

Pilířová boží muka pocházejí z roku 1670 a česky psaný text na podstavci dále uvádí, že dílo nechal zhotovit Pavel Blecha se svou manželkou Dorotou. Plochu celého pilíře zdobí plastické reliéfy s pašijovými motivy. Najdeme zde například sloup, u kterého byl Kristus bičován, kopí, kterým mu byl propíchnut bok, koluta, žebřík či houbu s octem.

Pelhřimov

⁷ Pilíř se sousoším Piety

Raně barokní kamenný sloup se sousoším Piety z roku 1661 se ukrývá v zeleni Děkanské zahrady, kam byl přesunut z Pražské ulice. Hranolový sokl je zdobený tesanými nápisy. Z textu vyplývá, že dílo nechal zhotovit a vyzdobit Mikuláš Mikowský se svou manželkou Dorotou.

Morové sloupy

Barokní architektura, to nejsou pouze monumentální architektonická díla s bohatě zdobenou fasádou. Jedněmi z typických představitelů barokní architektury jsou sloupy se sochami Panny Marie nebo Nejsvětější Trojice, často označované též jako morové. Jejich budování bylo rozšířeným způsobem manifestace víry v katolických zemích, zejména v 17. a 18. století.

Jihlava

8 Sloup se sochou Panny Marie

Mariánský sloup na Masarykově náměstí dalo město Jihlava postavit v letech 1686–1691 jako připomínku krutých morových epidemií v letech 1679 a 1680, které se naštěstí městu vyhnuly. Autorem soch je Antonio Laghi, na stavbě se podíleli kameníci Augustin a Jakub Brascha.

Bystřice nad Pernštejnem

9 Sloup se sochou Panny Marie

Barokní sloup se sochou Panny Marie – Immaculaty – byl na náměstí vztyčen v roce 1727 údajně jako díkůvzdání za to, že se městu v roce 1723 vyhnul požár.

Žďár nad Sázavou

10 Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice

Barokní trojiční sloup byl na žďárském náměstí vztyčen v roce 1706 za morové epidemie. Nápis na podstavci sděluje, že autorem díla je kamenosochař Jakub Steinhübel, původem z Tyrolska. Jedná se o tzv. ikonografický typ Gnadenstuhl („trůn milosti“), kde Bůh Otec v lehce rozepjatých rukou drží kříž s tělem Ježíše Krista. Nad trojúhelníkovou svatozáří Boha Otce se vznášejí pozlacená holubice, která představuje Ducha svatého.

Jaroměřice nad Rokytnou

11 Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice

Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice a Panny Marie dal v letech 1713–1716 postavit Jan Adam hrabě Questenberk. Autorem sochařské výzdoby je Štěpán Pagan, architektonickou část sloupu navrhl podle některých pramenů Konrád Adolf Albrecht nebo dokonce snad Johann Lucas von Hildebrandt, to se ovšem nikdy nepodařilo prokázat.

Polná

12 Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice

 Trojiční sloup byl postaven v letech 1749–1750 a řadí se do kategorie tzv. oblakových sloupů. Jeho autorem je s největší pravděpodobností Viktor Václav Morávek, místo na sloupu uváděného Martina Ignáce Morávka, který byl jeho otcem.

Telč

13 Sloup se sochou Panny Marie

 Barokní oblakový sloup z let 1716–1720 od sochaře Davida Liparta z Brtnice a telčského kameníka Františka Neuwirtha je dominantou náměstí. Před svým domem jej nechala vystavět měšťanka Zuzana Hodová. Sloup je obklopený mohutnou balustrádou zdobenou osmi sochami andělů. Sochy na podstavci kolem sloupu pak představují sv. Františka Xaverského, Anděla strážce, sv. Jakuba Většího, sv. Jana Nepomuckého, sv. Šebestiána a sv. Rocha. V jeskyních na protilehlých stranách jsou umístěny sochy sv. Máří Magdalény a sv. Rozálie.

Smírčí kameny

Smírčí kameny upomínají na tragicky ukončený lidský život, většinou upozorňují na místo hrdelního zločinu nebo neštěstí. Ve středověku mohlo být vysekání a vztyčení smírčího kamene na místě, kde byl zločin spáchan, používáno jako součást trestu provinilce.

Sedlice

14 Smírčí kámen

Pamětní kámen údajně připomíná spor dvou místních sedláků o hranice jejich pozemků, který skončil vzájemným zabitím obou aktérů v roce 1571.

Sedlejev

15 Smírčí kámen

Nenápadný kámen obdélníkového tvaru s plastickým reliéfem je-telového kříže na přední straně je datován do roku 1648 – konce třicetileté války. Dle ústní tradice zde při svázení desátků spadl z fůry obilí člověk a zabil se.

Arnolec

16 Smírčí kámen

Kamenný smírčí kříž se svými rozměry řadí mezi největší svého druhu na Vysočině. Jeho stáří je směřováno do období středověku, kdy zde měl násilnou smrti zahynout pší posel směřující z Čech na Moravu. Podle jiných zpráv má kříž symbolizovat setkání krále Ludvíka Jagellonského s českými stavy v březnu roku 1522.

Zvonice

Zvoničky v obcích plnily funkci zvukového znamení. Hromadné zřizování zvoniček vyvolal tzv. „ohňový“ patent, který roku 1751 vydala Marie Terezie. Ten nařizoval, aby v každé obci byl zvon, který by upozorňoval na případný požár.

Jihlávka

17 Zvonice katolická

 Zděná, polygonální, volně stojící stavba, patřící katolické církvi, byla vybudována roku 1830. V roce 1922 došlo k její novogotické přestavbě.

18 Zvonice evangelická

 Zvonička z roku 1911, patřící evangelické církvi, je dokladem pozdní vlny novogotiky na Vysočině.

Ježov

19 Zvonice

Zvonice se nachází v ohrazeném hřbitovním areálu v blízkosti kostela sv. Lucie. Na první pohled zaujme otevřeným zvonovým patrem ukončeným nízkou, šindelem pokrytou stanovou střechou, která celou stavbu výrazně přesahuje. Spodní plášť stavby ve tvaru komolého jehlanu je zajímavě zvlněn do šestibokého tvaru. Uvnitř zvoničky je zavěšena trojice zvonů pocházejících z 16.–17. století.

Javorek

20 Zvonice

Roubená zvonička na kamenné podezdívce pochází pravděpodobně z první poloviny 19. století. Zvon byl ulit v Brně roku 1873 firmou „Adalbert Hiller - vdova“. Stavba je dokladem tradičního tesařského řemesla a zručnosti zdejších obyvatel.

Krásná Hora

21 Zvonice a márnice

Dvoupatrová stavba zvoničky, pravděpodobně z 18. století, tvoří spolu se stejně starou márnicí a barokně přestavěným kostelem výrazný urbanistický celek. Jejich umístění zesiluje pevnostní dojem kostela.

Litina

Kadovská železárenská huť byla založena v roce 1651 a její provoz byl ukončen v roce 1874. Železná ruda se těžila v mnoha vesnicích v okolí Nového Města na Moravě. Na novoměstsku představovala huť důležitého zpracovatele železa, na kterého navazovala další železárenská odvětví, např. dráthamr v Milovech. Kadovské železářny vyráběly jak užité, tak i ozdobné předměty a dnes je výrobky možné zhlédnout v Horáckém muzeu v Novém Městě na Moravě.

Nové Město na Moravě

22 Náhrobek správce kadovské hutě Františka Plocka

Umělecky náročně ztvárněný náhrobek správce kadovské hutě svědčí o dobrém finančním zajištění a významném postavení správce v rámci hutě.

Staré Ransko

23 Kříž litinový

Ve Starém Ransku existovala železářská výroba už od 13. století.

Litinový kříž s korpusem Krista, nacházející se na hrázi Ranského rybníka, byl odlit v roce 1832 v nedaleké dietrichštejské železárně. Podle nápisu na podstavci byl vztyčen k 40. výročí panování Františka I. rakouského císaře.

Bystřice nad Pernštejnem

24 Kříž litinový

V okolí Štěpánova nad Svatkou se nacházela bohatá ložiska nerostných rud a první těžba započala již ve 14. století. Díky postupnému rozvoji, modernizaci a stavbě nových železáren mohlo městečko nabídnout pracovní místa pro většinu obyvatel. Ozdobné mříže a různé křížky ze zdejších hutí zdobí nejen obec ale i celé okolí.

Neogotický litinový kříž, stojící před kostelem sv. Vavřince na hlavním bystřickém náměstí, je produktem železářny ve Štěpánově a pěkným příkladem dobového zvládnutí technologie.

Mosty

Sochařská výzdoba parapetů mostů je na našem území úzce spjata zejména s kultem uctívání sv. Jana Nepomuckého, jenž byl dle legendy shoden z Karlova mostu do Vltavy. V období nastupující protireformace, která vrcholila v 18. století, byl Jan Nepomucký svatořečen a brzy na to jsou již na mostech vztyčovány světcovy sochy. Teprve časem se sochařská výzdoba na mostech rozšiřuje o další světce.

Náměšť nad Oslavou

25 Most se sochami

Barokní most přes řeku Oslavu dal postavit majitel náměšťského panství hrabě Václav Adrian z Encenwurtu v roce 1737. V roce 1744 byl most vyzdoben 20 barokními sochami, které pohledově umocňují jedinečnost této stavby. Ne náhodou se náměšťskému mostu říká „malý Karlův most“. Autorem návrhů těchto soch je Josef Winterhalder starší. Na některých sochách spolupracoval podle jeho modelů Alexander Jelínek.

Žďár nad Sázavou

26 Most se sochami

Barokní most přes řeku Sázavu v těsné blízkosti kláštera pochází z první poloviny 18. století. Jeho doplnění osmi sochami světců inicioval kolem roku 1761 opat kláštera ve Žďáru Bernard Henet. Výzdoba byla inspirována podobou Karlova mostu v Praze. Dnes se na mostě nacházejí pouze kopie a originály soch jsou umístěné na Dolním hřbitově nedaleko kláštera.

Police

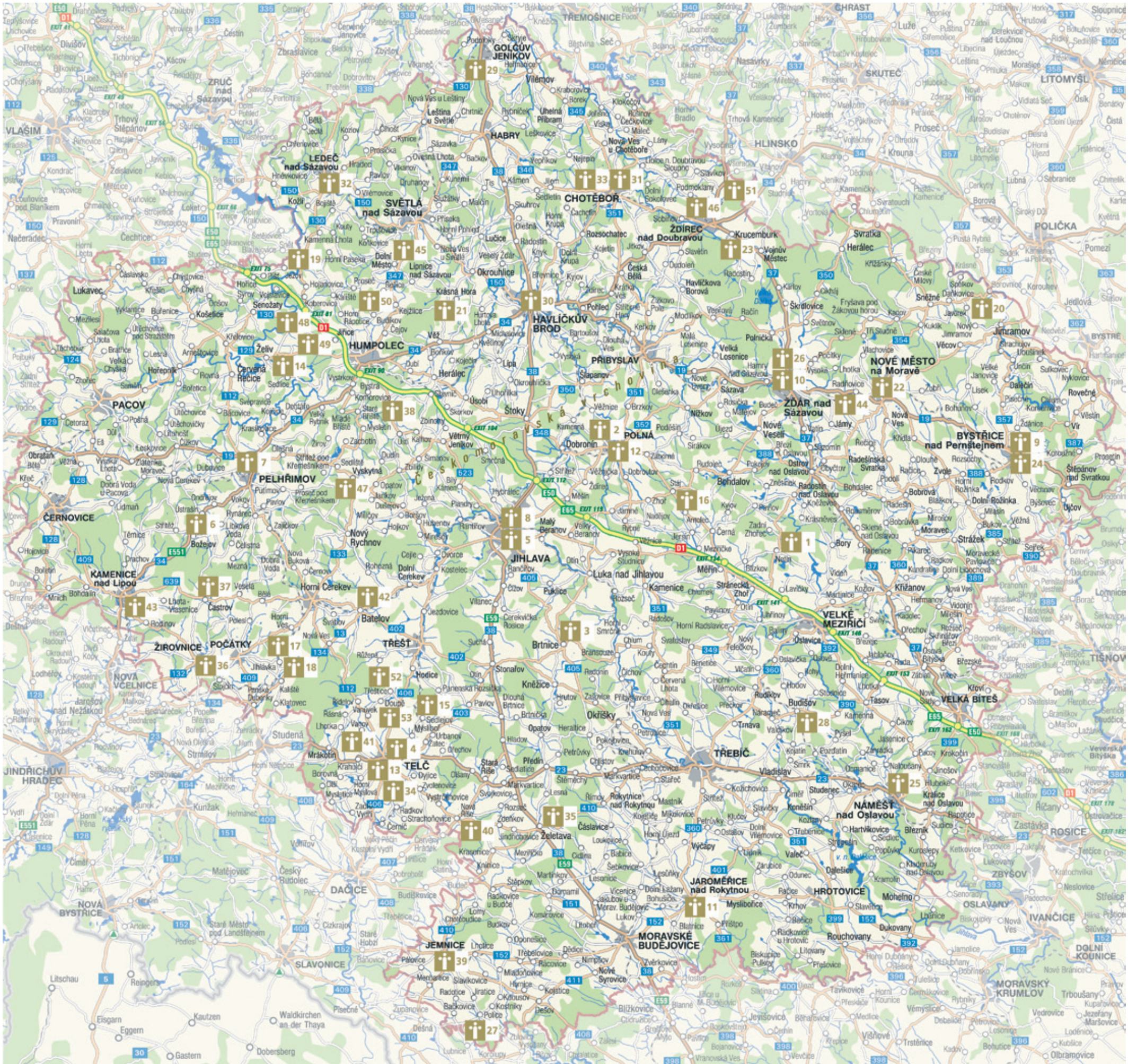
²⁷ Socha sv. Františka Xaverského

Sousoší znázorňující smrt sv. Františka Xaverského vytvořil na přání řádových bratří Tovaryšstva Ježíšova ve druhé polovině 18. století sochař Václav Böhm. Umírající postava světe je umístěna v kamenné architektuře přístřešku.

Jedná se o ojedinělé dílo v rámci barokního sochařství na území Moravy.

Sakrální stavby drobná architektura

Sochařská a drobná architektura

Sakrální stavby (drobná architektura) prezentované v publikaci

1. **Křížová cesta, Netín** 49°25′0.551″N, 15°57′5.212″E
2. **Kalvárie a křížová cesta, Polná** 49°29′34.486″N, 15°42′56.302″E
3. **Soubor votivních sloupů, Brtnice:**
Sloup se sochou sv. Leopolda 49°19′0.154″N, 15°40′0.812″E
Sloup se sochou sv. Tomáše Aquinského 49°18′19.131″N, 15°40′27.707″E
Sloup se sochou sv. Rocha a sv. Rozálie 49°18′1.35″N, 15°40′46.107″E
Sloup se sochou Panny Marie 49°18′21.231″N, 15°40′27.215″E
Sloup se sochou sv. Josefa 49°18′21.401″N, 15°40′38.274″E
Sloup se sochou sv. Antonína 49°18′9.24″N, 15°40′23.189″E
4. **Boží muka, Telč** 49°10′53.533″N, 15°27′9.062″E
5. **Pilíř se sousoším Piety, Jihlava** 49°23′29.523″N, 15°35′32.783″E
6. **Pilíř se sousoším Piety, Božejov** 49°21′46.663″N, 15°9′15.435″E
7. **Pilíř se sousoším Piety, Pelhřimov** 49°25′54.315″N, 15°13′9.143″E
8. **Sloup se sochou Panny Marie, Jihlava** 49°23′46.307″N, 15°35′24.538″E
9. **Sloup se sochou Panny Marie, Bystřice nad Pernštejnem** 49°31′24.948″N, 16°15′36.111″E
10. **Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice, Žďár nad Sázavou** 49°33′44.094″N, 15°56′24.049″E
11. **Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice, Jaroměřice nad Rokytnou** 49°5′39.664″N, 15°53′33.102″E
12. **Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice, Polná** 49°29′12.488″N, 15°43′13.776″E
13. **Sloup se sochou Panny Marie, Telč (Vnitřní Město)** 49°11′2.014″N, 15°27′16.117″E
14. **Smírčí kámen, Sedlice** 49°31′00.20″N, 15°15′57.93″E
15. **Smírčí kámen, Sedlejov** 49°13′19.86″N 15°30′6.12″E
16. **Smírčí kámen, Arnolec** 49°26′41.704″N, 15°48′43.269″E
17. **Zvonice katolická, Jihlávka** 49°15′44.489″N, 15°17′30.46″E
18. **Zvonice evangelická, Jihlávka** 49°15′40.687″N, 15°17′35.571″E
19. **Zvonice, Ježov** 49°36′46.922″N, 15°14′5.761″E
20. **Zvonice, Javorek** 49°38′56.937″N, 16°10′22.702″E
21. **Zvonice a márnice, Krásná Hora** 49°36′9.272″N, 15°28′17.378″E; 49°36′9.595″N, 15°28′17.418″E
22. **Náhrobek správce kadovské hutě Františka Plocka, Nové Město na Moravě** 49°34′1.698″N, 16°4′27.193″E

Neprodejné.

www.dedictvivysociny.cz

49. **Zvonice, Petrovice u Humpolic** 49°32′32.583″N, 15°16′47.037″E
50. **Zvonice, Řečice** 49°36′10.482″N, 15°22′23.581″E
51. **Zvonice, Stružinec** 49°43′26.535″N, 15°50′11.519″E
52. **Zvonice, Třešnice** 49°14′45.272″N, 15°27′5.602″E
53. **Zvonice, Volevčice** 49°12′39.336″N, 15°26′37.899″E

23. **Litínový kříž, Staré Ransko** 49°40′58.127″N, 15°49′52.241″E
24. **Litínový kříž, Bystřice nad Pernštejnem** 49°31′22.165″N, 16°15′41.125″E
25. **Most se sochami, Náměšť nad Oslavou** 49°12′24.572″N, 16°9′32.509″E
26. **Most se sochami, Žďár nad Sázavou** 49°34′51.961″N, 15°56′9.727″E
27. **Socha sv. Františka Xaverského, Police** 48°57′59.865″N, 15°37′37.01″E

Další zajímavé sakrální stavby (drobná architektura) kraje Vysočina

28. **Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice, Budišov** 49°16′15.231″N, 16°0′9.416″E
29. **Sloup se sochou Panny Marie, Golčův Jeníkov** 49°48′56.503″N, 15°28′38.594″E
30. **Sloup se sochou Panny Marie, Havlíčkův Brod** 49°36′25.519″N, 15°34′46.153″E
31. **Sloup se sochou Panny Marie (Trčků z Lípy), Chotěboř** 49°43′16.49″N, 15°40′15.505″E
32. **Sloup se sochou Panny Marie, Ledeč nad Sázavou** 49°41′42.301″N, 15°16′41.366″E
33. **Sloup se sochou Panny Marie (nám. T. G. Masaryka), Chotěboř** 49°43′12.082″N, 15°40′13.447″E
34. **Sloup se sochou Panny Marie, Telč – Staré Město** 49°10′36.418″N, 15°27′31.59″E
35. **Sloup se sochou Panny Marie, Želetava** 49°8′32.213″N, 15°40′24.2″E
36. **Sloup se sochou Panny Marie, Žirovnice** 49°15′8.81″N, 15°11′6.23″E
37. **Boží muka - gotická, Častrov** 49°18′34.253″N, 15°10′41.345″E
38. **Boží muka - gotická, Krasoňov** 49°29′42.857″N, 15°24′6.435″E
39. **Boží muka (mírový sloup), Jemnice** 49°1′4.905″N, 15°34′12.045″E
40. **Kalvárie a křížová cesta, Nová Říše** 49°8′14.218″N, 15°34′22.146″E
41. **Kalvárie a křížová cesta, Telč – Vanov** 49°12′1.438″N, 15°25′16.429″E
42. **Kalvárie, Batelov** 49°18.510″N, 15°24.038″E
43. **Křížová cesta, Kamenice nad Lipou** 49°17′27.004″N, 15°4′30.561″E
44. **Křížová cesta, Slavkovice** 49°33′11.342″N, 16°1′40.777″E
45. **Zvonice, Dolní Město** 49°37′53.894″N, 15°23′21.153″E
46. **Zvonice, Horní Studenec** 49°42′58.91″N, 15°47′59.303″E
47. **Zvonice, Vyskytná** 49°25′41.392″N, 15°21′55.876″E
48. **Zvonice, Lhotice** 49°33′34.328″N, 15°14′56.333″E

Pokračování na vedlejší straně >

www.dedictvivysociny.cz

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

ROP
Jihovýchod

Kraj **Vysočina**

Investice do vaší budoucnosti. Spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a krajem Vysočina.

Vydal: Krajský úřad kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, květen 2011, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, tel.: 564 602 111, www.kr-vysocina.cz

Neprodejné.